

מובא במשנה ארבע הוראות שהעיד רבי יוחנן בן גודגדא שנפסקו להלכה. עפ"י עדותו יכולים אנו לראות שריב"ג היה בתקופת המקדש (כך מוכח גם מערכין יא: שהיה לוי שוער). העדות האחרונה היא על 'חטאת גזולה' שלא נודעה לרבים שהיא גזולה, והיא מכפרת מפני תיקון המזבח.

נחלקו האמוראים, האם **מדאורייתא אינה מכפרת**, ותיקנו חכמים שתכפר כשלא נודעה או **שמדאורייתא מכפרת** ותיקנו חכמים שכשנודע הגלה אזי אינה מכפרת?

עולא סובר שמהתורה אינה מכפרת, ורבנן סוברים שכן מכפרת, וזהו טעמם (שם נה.):

ועל חטאת הגזולה כו'. אמר עולא: דבר תורה בין נודעה ובין לא נודעה - אינה מכפרת, מ"ט? יאוש כדי לא קני, ומה טעם אמרו לא נודעה מכפרת? **שלא יהו כהנים עצבין**. אמרי ליה רבנן לעולא: והאנן מפני תיקון המזבח תנן! אמר להם: כיון דכהנים עצבין, נמצא מזבח בטל. ורב יהודה אמר: דבר תורה בין נודעה בין לא נודעה - מכפרת, מאי טעמא? יאוש כדי קני, המזבח. ומה טעם אמרו נודעה אינה מכפרת? **שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות**.

כלומר, הטעם שאמר עולא שלא נודעה מכפרת, משום שלא יהיו כהנים עצובים (שאכלו חולין שנשחטו בעזרה עיי' רש"י ד"ה שלא). וע"י העצב של הכהנים, ימנעו מלעבוד ויהיה המזבח בטל ('תיקון המזבח'). הטעם לשיטת רב יהודה שנודעה הגזולה אינה מכפרת, משום שלא יאמרו אנשים שהמזבח אוכל גזילות.

בתלמוד הירושלמי גם מובא מחלוקת האמוראים (במקום רב יהודה גרסו ריש לקיש), אמנם בלשון שונה, וכך מובא שם (פ"ה ה"ו):

עולא בר ישמעאל בדין הוה אפילו לא נודעה לרבים לא תכפר, למה אמרו תכפר? **שלא יהא המזבח שמים**. ריש לקיש אמר בדין הוה דאפילו נודעה לרבים תכפר! למה אמרו לא תכפר? **שלא יהא מזבח מקבל גזילות**. וכמה הם רבנים? גוריון בשם ריש לקיש נשלשה בני אדם. רבי אבין בשם רבי יוחנן (מלאכי א) "והבאתם גזול את הפסח ואת החולה". מה פסח וחולה בגלוי אף כל בגלוי.

כלומר, הטעם שאמר עולא שלא נודעה מכפרת, משום שלא יהא מזבח שמים (מן הקרבן הנ"ל). לעומת זאת טעמו של ריש לקיש שנודעה לרבים לא תכפר, משום שלא יהא מזבח מקבל גזילות.

ההבדל בין הבבלי לירושלמי הוא בשאלה מי הנידון ('בתיקון המזבח'), האם המזבח או האנשים?

בתלמוד הבבלי, מדגישים את הכהנים ושאר בני האדם. הטעם של עולא, הוא **שלא יהיו הכהנים עצובים** וימנעו מלהקריב. וטעמו של רב יהודה הוא **שלא יאמרו האנשים** מזבח אוכל גזילות.

בתלמוד הירושלמי, מדגישים את **המזבח**. הטעם של עולא, הוא שלא יהא **המזבח** שמים. וטעמו של ריש לקיש, הוא שלא יהא **מזבח** מקבל גזילות. כך גם חידד העלי תמר וזה לשונו (שם):

ר"ל אמר בדין הוא דאפילו נודעה לרבים תכפר ולמה אמרו לא תכפר שלא יהיה המזבח מקבל גזילות. **בבבלי הלשון, שלא יאמרו המזבח מקבל גזילות**, משמע שהמזבח כשלעצמו אין חשש שמקבל גזילות שכן יאוש כדי קנה ואין כאן גזילה, **ברם החשש הוא שלא יאמרו**. או כגירסת תוס' רי"ד, שמא יאמרו מזבח מקבל גזילות. **ואולם לפי הירושלמי משמע שאף המזבח כשלעצמו יהא מקבל גזילות** אם תאמר שאף שנודעה לרבים מכפר.

כלומר, עפ"י הירושלמי הידיעה של הציבור גורמת להקרבת דברים גזולים על גבי המזבח עצמו. אך בבבלי החשש הוא רק על הגברא, כלומר שלא יאמרו בלבד. ונראה לענ"ד שההבדל הוא מהותי, מה היחס בין המזבח לעמ"י? עפ"י התורה השוכנת במרחק מהמזבח, הקשר הוא חיצוני, המזבח עומד בשלמותו ואין השפעה עליו מצד האדם (הקלוקל יכול להיות רק מצד הגברא, כהנים או אנשים שלא יאמרו).

אך מהתלמוד הארץ ישראלי עולה, שהקשר בין המזבח לאדם הוא קשר פנימי שמחובר בצד העמוק ביותר, וכך מובא במהר"ל על הגמרא בכתובות "כל הקבור בא"י כאלו קבור תחת המזבח" (קיא.):

הוא מבואר כמ"ש **האדם ממקום כפרתו נברא שנאמר ויצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה ממקום שנאמר בו מזבח אדמה תעשה לי** הלאי תהא לו כפרה ולמעלת האדם אמר שהוא כאילו קבור שם כי כמו שרוחו ונשמתו שב בטהרה למקום אשר חוצבה ממנו כן עפר גופו שב למקום טהרה למקום מזבח אשר משם חוצב עפרו של אדם וע"ז אמר לקדושת א"י וטהרתה וכפר אדמתו עמו **שהנקבר באיזה מקום שיהיה בא"י כאילו קבור במקום הכפרה מקום המזבח אשר משם ניטל גופו**.

כלומר, כל ארץ ישראל היא התפשטות של המזבח. הקשר בין האדם לבין המזבח הוא קשר עצמי, ע"כ שיודעים בני האדם שהחטאת גזולה, אזי המזבח מקבל גזילות. וכשאין ידיעה של האדם, אין המזבח צריך להיות שמים.